

บทที่ 5

บทสรุป

ในการศึกษาเรื่องการจัดการความขัดแย้งในอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่างจากเพศวิถี กระแสหลัก และการปรับตัวของกลุ่มหญิงรักหญิง จังหวัดพิษณุโลก เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในการดำรงอัตลักษณ์ของกลุ่มหญิงรักหญิงและศึกษาแนวทางการปรับตัวความขัดแย้งในการดำรงอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่างจากเพศวิถีกระแสหลักสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

กลุ่มหญิงรักหญิงเลือกการปรับตัวภายในตนเองโดยการปรับเปลี่ยนทัศนคติ เนื่องจากกลุ่มหญิงรักหญิงเห็นว่าการที่จะเปลี่ยนทัศนคติบุคคลอื่นเป็นไปได้ยาก จึงปรับที่จิตใจของตนเอง ก่อน การปรับเปลี่ยนความคิด การรู้จักยอมรับความจริง การทำความเข้าใจว่ามนุษย์มีความแตกต่างทางด้านความคิด กระบวนการที่หล่อหลอมมาช้านานจนเกิดวัฒนธรรม หรือ สิ่งที่เป็นบรรทัดฐานของสังคมนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ยาก ต้องอาศัยระยะเวลาานานมากที่จะค่อยๆ เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมหรือบรรทัดฐานดังกล่าว หลังจากนั้นกลุ่มหญิงรักหญิงจึงเลือกที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านต่างๆ ด้วยเช่นกัน

1. ด้านความสัมพันธ์

การปรับตัวภายในของกลุ่มหญิงรักหญิงเลือกที่จะปรับเปลี่ยนความคิดของตนเอง เมื่อประสบกับปัญหากลุ่มหญิงรักหญิงส่วนใหญ่เลือกใช้วิธีการประนีประนอม ไม่ได้ตอบ เลือกใช้การเจรจาโดยการพูดคุยเป็นหลัก ใช้การอธิบายด้วยเหตุและผลในเรื่องการดำรงอัตลักษณ์ของตน สร้างความเข้าใจแก่บุคคลรอบข้าง

การปรับตัวภายนอก เมื่อกลุ่มหญิงรักหญิงปรับเปลี่ยนทัศนคติของตนเองได้สำเร็จ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม คือ การวางตัวในสถานที่ต่างๆ ทั้งในเรื่องการแต่งกายให้เหมาะสมถูกต้องตามกาลเทศะและมีความเหมาะสมต่อสถานที่นั้นๆ กล่าวคือ เมื่อดำเนินกิจกรรมกับ สถานที่ทำงาน ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน หรือ ครอบครัว จะเป็นไปในลักษณะที่เหมาะสม เมื่ออยู่กับกลุ่มเพื่อน คนรัก ก็จะปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับกลุ่มนั้นๆ ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับกรอบยอมรับของกลุ่มต่างๆ กลุ่มหญิงรักหญิงส่วนใหญ่มุ่งเน้นการแสดง

ความสามารถ ความรับผิดชอบในหน้าที่ และการมุ่งมั่นทำงานเพื่อที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต จะได้เป็นแรงสนับสนุนขับเคลื่อนให้เกิดการยอมรับในสังคมมากขึ้น

2. ด้านข้อมูลและข่าวสาร

การปรับตัวภายในของกลุ่มหญิงรักหญิงเลือกที่จะทำความเข้าใจในเรื่องบทบาทของสื่อและอิทธิพลของสื่อ ในเรื่องการนำเสนอข่าวที่สื่อจะต้องมีการนำเสนอให้มีจุดสนใจ กลุ่มหญิงรักหญิงส่วนใหญ่เลือกที่จะวิเคราะห์ในเนื้อหาของข่าวหาข้อเท็จจริงใช้เหตุและผลมากกว่าตัดสินใจแสดงอารมณ์ออกไป

การปรับตัวภายนอก เมื่อกลุ่มหญิงรักหญิงปรับเปลี่ยนทัศนคติของตนเองได้สำเร็จ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม คือ เมื่อพบข้อมูลที่เกี่ยวข้องถึงกลุ่มหญิงรักหญิงในทางลบ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสื่อ หรือ การบอกเล่าข้อมูลต่อกันมา กลุ่มหญิงรักหญิงเลือกวิธีการหลีกเลี่ยงการใช้อารมณ์ที่จะตอบโต้ หรือโต้แย้ง แต่จะใช้วิธีการอธิบาย ชี้แจง สร้างความเข้าใจ โดยการสื่อสารให้อีกฝ่ายรับรู้ถึงความเป็นเหตุและผล ประกอบกับการแสดงพฤติกรรมที่ดี ที่เหมาะสมเพื่อเปรียบเทียบกับสิ่งที่สื่อได้นำเสนอออกมาและให้สังคมเห็นว่าในกลุ่มนี้ มีทั้งบุคคลที่ไม่ดี และที่ดีก็ยังมีอยู่ในสังคม

3. ด้านโครงสร้างของกฎหมาย

การปรับตัวภายในของกลุ่มหญิงรักหญิงเลือกที่จะทำความเข้าใจในเรื่องกระบวนการและขั้นตอนของกฎหมายในเรื่องการร่างหรือแก้ไขกฎหมายสามารถกระทำได้อย่าง เนื่องจากต้องพิจารณาถึงผลกระทบที่จะส่งผลต่อข้อกฎหมายอื่นๆ ที่วางรากฐานอยู่ในสังคมมาเป็นเวลาช้านาน ต้องอาศัยทั้งเวลาและงบประมาณจำนวนมากที่จะสามารถปรับเปลี่ยนและต้องคำนึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นว่าจะส่งผลให้เกิดเป็นปัญหาสังคมตามมาหรือไม่ ทั้งนี้ในการร่างหรือแก้ไขกฎหมายดังที่กล่าวข้างต้น ต้องรับฟังเสียงของคนที่ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยตามระบอบประชาธิปไตยที่เป็นหลักการสำคัญในการบริหารประเทศอีกด้วย

การปรับตัวภายนอก เมื่อกลุ่มหญิงรักหญิงปรับเปลี่ยนทัศนคติของตนเองได้สำเร็จ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม คือ ร่วมสนับสนุนพระราชบัญญัติชีวิตคู่ พร้อมกับการปฏิบัติตนไปในทางสร้างสรรค์เพื่อเป็นแรงสนับสนุนขับเคลื่อนให้พระราชบัญญัตินี้สามารถเกิดขึ้นในเร็ววันและนำมาใช้ได้จริง

4. ด้านค่านิยม

การปรับตัวภายในของกลุ่มหญิงรักหญิงเลือกที่จะทำความเข้าใจและการยอมรับความจริงว่ามนุษย์มีความคิดเห็นแตกต่างและมองว่าการปฏิบัติที่แตกต่างจากวิถีกระแสหลักย่อม

ถูกมองว่าผิดปกติ การมีทัศนคติที่ดีและผู้อื่นยอมรับส่งผลต่อคนรอบข้างและสังคม ย่อมเป็นสิ่งที่ทำให้ตนเองมีความสุข ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสังคม รู้จักกาลเทศะ มีมารยาท เพราะฉะนั้นต้องอาศัยระยะเวลาในการสร้างความเข้าใจและทำให้เกิดการยอมรับทางสังคม

การปรับตัวภายนอก เมื่อกลุ่มหญิงรักหญิงปรับเปลี่ยนทัศนคติของตนเองได้สำเร็จ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม คือ มุ่งเน้นในการแสดงความสามารถ การประพฤติดี ประพฤติชอบ ซึ่งอาจจะต้องใช้ความอดทนในระยะเวลาอย่างมากเพื่อที่จะสร้างวัฒนธรรมใหม่ให้ผู้คนเห็นในระยะยาวเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติบุคคลอื่นๆ ในสังคม ในกรณีเรื่องค่านิยมที่แก้ไขปัญหาก็จะนิ่งเฉย ไม่ตอบโต้

อภิปรายผลการศึกษา

1. ความสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัวจะมีการพูดคุยกับบุคคลในครอบครัวเรื่องงานเป็นหลัก มีความรักและความเข้าใจกันเป็นอย่างดีภายในครอบครัว สามัคคี และมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวเป็นอย่างดี ครอบครัวมีความเข้าใจใส่ใจในลักษณะที่เป็นพฤติกรรมของเพศหญิงรักหญิง อาจเนื่องมาจากครอบครัวมีการเปิดใจยอมรับสภาพในปัจจุบันมากขึ้นตามสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและให้ความเสมอภาคไม่ว่าจะเป็นเพศใดก็ตาม อีกประการหนึ่งการที่กลุ่มหญิงรักหญิงมีความเข้าใจในพฤติกรรมหญิงรักหญิงอาจมีสาเหตุมาจากสภาพการเลี้ยงดูของครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับอำนาจ ยัสโยธา (2541) ศึกษาว่าในปัจจุบันนี้ยังไม่มีคำอธิบายที่แน่ชัด ว่าเหตุใดบุคคลจึงเป็นหญิงรักหญิง แต่เชื่อกันว่าจะมีสาเหตุมาจากการอบรมเลี้ยงดูจากบุคคลในครอบครัวด้วย กล่าวคือ ในครอบครัวที่มีแม่เข้มแข็งกว่าพ่อ ลูกสาวก็มีแนวโน้มจะเลียนแบบแม่ ทำให้ค่อยๆ รู้สึกเป็นเหมือนผู้ชายในที่สุด หรืออาจเป็นเพราะเด็กขาดความรัก ความอบอุ่น และความเข้าใจบุคคลอื่นหรือมีพ่อที่ดุและเผด็จการ จึงมีแนวโน้มหันไปชอบผู้หญิงด้วยกันแทน

ส่วนความสัมพันธ์กับบุคคลภายในสถานที่ทำงานกลุ่มหญิงรักหญิงส่วนใหญ่ บุคคลภายในที่ทำงานให้การยอมรับ และมองว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาในปัจจุบัน สามารถเข้ากับเพื่อนร่วมงานได้เป็นอย่างดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือและให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ในบางคน จะมีปัญหาทางด้านอารมณ์ ความเครียดในการทำงานกับลูกจ้างมากกว่าจะพูดคุยกันเป็นการส่วนตัว อันเนื่องมาจาก การเปิดใจยอมรับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น เน้นความสามารถมากกว่าการดูเพศสภาพของบุคคลในการทำงาน แต่ด้วยสภาพวุฒิภาวะทางอารมณ์ของกลุ่มหญิงรักหญิงมีความรุนแรงกว่าเพศหญิงหรือเพศชาย จึงทำให้กลุ่มหญิงรักหญิงมีการปรับตัวและบทบาททางสังคมให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการปรับตัวของ Roy (1999)

ที่กล่าวไว้ว่า การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ (Role Function Mode) การปรับตัวด้านการปฏิบัติ ตามบทบาทนั้นมุ่งเน้นไปที่บทบาทที่บุคคลได้รับในสังคมบทบาทก็คือหน่วยการทำงานหนึ่งของ สังคมซึ่งมีความหมายถึงความคาดหวังว่าบุคคลจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนที่มีต่อบุคคลอื่นๆ ได้อย่างไรเป็นปฏิริยาการตอบสนองของบุคคลต่อสิ่งเร้าเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางด้านสังคมโดย เป็นการปรับตัวทางสังคมที่เน้นบทบาทและตำแหน่งหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นๆซึ่ง จะต้องปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ของตนเองตามที่สังคมคาดหวังไว้อย่างเหมาะสม

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำรงชีวิตประจำวันของบุคคลหญิงรักหญิง ในเรื่อง บุคลิกภาพ การแต่งกาย กลุ่มเพื่อน การเรียน การทำงาน การใช้ชีวิตในครอบครัว การใช้ชีวิตของ กลุ่มหญิงรักหญิงมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ในบางรายชื่นชมการใช้ชีวิตประจำวันของกลุ่มหญิง รักหญิง เชื่อว่าเป็นบุคคลที่มีความกล้าเลือกในสิ่งที่อยากเป็น เลือกทำในสิ่งที่คนอื่นไม่กล้าทำและ กล้าที่จะทำให้ชีวิตตนเองมีความสุขในรูปแบบที่ตนเองต้องการ ในปัจจุบัน กลุ่มตัวอย่างมีความ คิดเห็นว่าเป็นยุคที่ใช้ชีวิตแบบตัวใครตัวมัน ไม่ค่อยสนใจคนรอบข้างทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามี ความคิดว่าตนเองประพุดิตตนไม่เป็นภาระของสังคมและมีความสุขในสิ่งที่ทำ และมีความคิดที่จะ แสดงออกถึงเพศสภาพได้อย่างมีอิสระ และมีการใช้ชีวิตไม่แตกต่างการบุคคลทั่วไปในสังคมและ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีที่ Roy (1999) กล่าวว่า การปรับตัว(Adaptation Level) ซึ่งหมายถึงขอบเขตที่แสดงถึงความสามารถของบุคคลในการ ตอบสนองทางบวกต่อสถานการณ์หนึ่งถ้าสิ่งเร้าอยู่ในขอบเขตความสามารถในการปรับตัวของ บุคคลจะมีการตอบสนองในทางบวกหรือเกิดพฤติกรรมปรับตัวที่เหมาะสมทัศนคติทางสังคม และการสนับสนุนจากครอบครัวและกระบวนการควบคุม ซึ่งเป็นปัจจัยภายในบุคคลเช่นการมี ความคิดก้าวหน้าและการเห็นคุณค่าในตนเองซึ่งการตอบสนองของหญิงรักหญิงในทางบวกหรือ การเกิดพฤติกรรมปรับตัวที่เหมาะสม

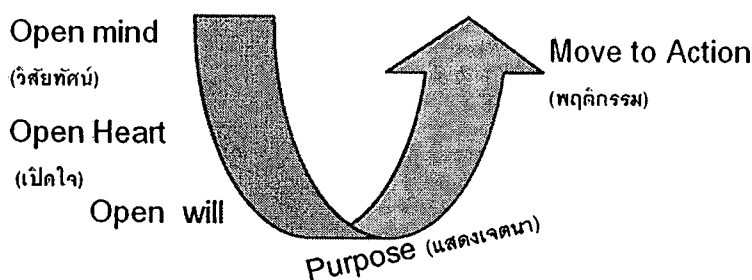
3. การปรับตัวกลุ่มหญิงรักหญิง โดยการ ใช้การเจรจา อธิบาย สร้างความเข้าใจ สอดคล้องกับ กระบวนการการจัดการความขัดแย้งโดยใช้ การ Dialogue มากกว่า การ Debate

4. กลุ่มหญิงรักหญิง จะรู้สึกเชื่อมั่นในการตัดสินใจของตนเอง หากมีความขัดแย้งหรือ อุปสรรค ก็พร้อมจะรับมือ ปรับทัศนคติตนเอง เพราะการที่จะหยุดปัญหาหรือเปลี่ยนแปลงผู้อื่นเป็น สิ่งที่ทำได้ยาก การปรับทัศนคติของตนเองจึงเป็นเรื่องที่ง่ายกว่า เมื่อเกิดความขัดแย้งกลุ่มหญิงรัก หญิงจะรู้สึกเกิดความขัดแย้งภายในจิตใจตนเอง ความขัดแย้งจะเป็นประเด็นด้านครอบครัว มากกว่า ซึ่งครอบครัวรับมือไม่ได้ในสิ่งที่เราเป็น ตัวเราเองคงรู้สึกไม่เข้าใจว่าทำไมแค่นี้จึงรับมือไม่ได้ สำหรับความรู้สึกที่เกิดขึ้นทางสภาวะจิตใจดังกล่าวนั้น มีผลกระทบกับตนเอง ทั้งในเรื่องการ

ดำรงชีวิตในสังคม ครอบครัว สถานที่ทำงาน กลุ่มเพื่อน และคนรอบๆ ตัว การมีทัศนคติที่ดีและผู้อื่นยอมรับส่งผลต่อคนรอบข้างและสังคม ย่อมเป็นสิ่งที่ทำให้ตนเองมีความสุข ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสังคม รู้จักกาลเทศะ มีมารยาท การดำรงชีวิตไม่มีปัญหาอะไร เหมือนคนปกติทั่วไป ด้านครอบครัวต้องใช้เวลาในการสร้างความเข้าใจและทำให้เกิดการยอมรับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มหญิงรักหญิงเชื่อมั่นในสถานะของจิตใจตนเอง ว่าการที่มีความผิดปกติทางเพศสภาพไม่ได้สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่นและสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและไม่สร้างความเดือดร้อนให้ใครเพียงแต่ต้องการให้บุคคลอื่นเข้าใจถึงจิตใจและความเป็นตัวตนของกลุ่มหญิงรักหญิง และใช้ชีวิตอย่างมีความสุขโดยการปรับตัวและปรับทัศนคติของตนเองในการเข้าสังคม เช่นเดียวกับงานวิจัยของผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2530) ที่กล่าวว่าการปรับตัว เป็นผลของความพยายามของบุคคลที่พยายามปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตนเองไม่ว่าปัญหานั้นจะเป็นปัญหาด้านบุคลิกภาพด้านความต้องการหรือด้านอารมณ์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมจนเป็นสภาพการณ์ที่บุคคลนั้นสามารถอยู่ได้ในสภาพแวดล้อมนั้นๆ และถ้าบุคคลนั้นปรับตัวแล้วสามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นๆ ได้อย่างมีความสุขแสดงว่าบุคคลนั้นมีสุขภาพจิตดี

5. การปรับตัวโดยการ นิ่งเฉยไม่ตอบโต้ และการเจรจาประนีประนอม สอดคล้องกับ 5 พฤติกรรมการจัดการความขัดแย้ง คือ เต่า หลีกเลียงไม่เผชิญกับคู่กรณี และการเจรจาประนีประนอม เปรียบกับ สันติจิ้งจอก คำนึงถึงเป้าหมายส่วนตนและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น

6. กลุ่มหญิงรักหญิงเลือกที่จะปรับทัศนคติของตนเอง เพราะการที่จะให้บุคคลในสังคมเปลี่ยนทัศนคติเป็นเรื่องยาก กลุ่มหญิงรักหญิง เลือกที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมในเรื่องของการวางตัวต่อ ครอบครัว สถานที่ทำงาน กลุ่มเพื่อน หรือ การดำรงชีวิตประจำวันอื่นๆ ให้เหมาะสมและถูกกาลเทศะมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎี

ภาพ 9 แสดงทฤษฎี

7. การแก้ไขกับปัญหากับสิ่งที่เกิดขึ้น ทั้งในด้านการปฏิบัติตน วิธีการคิด ตลอดจนวิธีการปรับตัวอย่างไร เพื่อให้การที่ตนเป็นบุคคลหญิงรักหญิงสามารถเข้ากับสังคม และใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างปกติต่อไปในสังคม พบว่า กลุ่มหญิงรักหญิงสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้ตามปกติ ปรับตัวให้เข้ากับสังคม แต่งกายและปฏิบัติตนอย่างมีกาลเทศะและมีมารยาท ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ใคร เพียงแต่ต้องสนใจและใส่ใจกับคนบางกลุ่มให้มากขึ้น เช่น ครอบครัว หรือ เพื่อนร่วมงาน ต้องใช้เวลาสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้น ทำให้ครอบครัวและเพื่อนร่วมงานยอมเปิดใจ ต้องไม่สร้างความเดือดร้อนให้ใครและไม่เป็นภาระของผู้อื่น กลุ่มหญิงรักหญิงเพียงแค่ต้องการการยอมรับจากสังคมให้มากขึ้น โดยการแสดงความสามารถให้เป็นที่ยอมรับว่า ถึงแม้จะมีพฤติกรรมแบบหญิงรักหญิง ก็มีความสามารถและสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมได้ กลุ่มหญิงรักหญิงมีสภาวะทางอารมณ์ในเรื่องของการชิงไหวชิงพริบแรง ดังนั้น กลุ่มหญิงรักหญิงจึงต้องมีสติและใช้เหตุผลในการใช้ชีวิตให้มากขึ้น ผลกระทบจากครอบครัวและสังคมคนรอบข้างจะลดลง และมีความสุขในการใช้ชีวิตมากขึ้นทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะกลุ่มหญิงรักหญิงต้องการที่จะเปิดเผยเพศสภาพตามที่ตนเองต้องการอย่างอิสระ มีความเท่าเทียมกันในสังคม แต่การมีพฤติกรรมหญิงรักหญิงนั้นจะดำรงอัตลักษณ์ในบรรทัดฐานของสังคมที่ยอมรับได้ ซึ่งกลุ่มหญิงรักหญิงจำเป็นต้องปรับตัวและปรับทัศนคติในการใช้ชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุบลวรรณ แสยมหายักษ์ (2544) กล่าวว่าความจำเป็นในการปรับตัวของหญิงรักหญิงก็ย่อมต้องเกิดจากสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกของบุคคลเช่นกันโดยเฉพาะในกรณีของหญิงรักหญิงนั้นสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกที่มากกระทบดูเหมือนว่าจะมีระดับที่สูงมากกว่าปกติสิ่งเร้าภายในนั้นมาจากความรู้สึกที่ว่าตนเองแปลกแยกและแตกต่างจากกลุ่มที่ถูกเรียกว่าหญิงปกติดังนั้นหญิงรักหญิงย่อมต้องการความรักความอบอุ่นความเข้าใจและการยอมรับในระดับที่สูงเพื่อให้ตนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีพื้นที่ให้ยืนอยู่ได้นอกจากนั้นสิ่งเร้าภายนอกอันได้แก่ความต้องการทั้งหลายของสังคมซึ่งประกอบด้วยวัฒนธรรมประเพณีค่านิยมศาสนาและความคาดหวังต่างๆย่อมกระทบต่อหญิงรักหญิงในระดับที่สูงเช่นกันจากการมีพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมดังกล่าวเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่หญิงรักหญิงต้องมีการปรับตัวอย่างมากเพื่อได้รับการยอมรับในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมซึ่งทำให้พวกเขาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข

ข้อจำกัดในการศึกษา

1. การศึกษานี้เป็นการศึกษาในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างอาจมีการเปลี่ยนแปลง
2. การศึกษานี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อนในการสอบถาม และการเจาะลึกในบางประเด็น

3. ผลการศึกษานี้สามารถประยุกต์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเฉพาะพื้นที่ เนื่องจากอาจมีความแตกต่างในเรื่องสังคม จารีตประเพณี วัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. กลุ่มหญิงรักหญิงควรควบคุมอารมณ์ให้คงที่ เนื่องจากกลุ่มหญิงรักหญิงจะมีอารมณ์หึงหวง เกลียดชังรุนแรงกว่าเพศหญิงหรือเพศชาย
2. เมื่อกลุ่มหญิงรักหญิงตัดสินใจที่จะแสดงเพศสภาพของตนเองต่อครอบครัวและสังคมรอบข้าง ควรกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ใช้จังหวะและโอกาสที่เหมาะสมในอธิบาย บอกกล่าวให้ครอบครัวและสังคมเข้าใจอีกทั้งควรที่จะฝึกจิตใจให้เข้มแข็งเพื่อเตรียมรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้เมื่อถูกปฏิเสธหรือถูกกดดัน ในขณะเดียวกันก็ควรที่จะพยายามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อสมาชิกในครอบครัวและสร้างมิตรภาพกับคนอื่นๆ ในสังคมอย่างเหมาะสม
3. ครอบครัวของกลุ่มหญิงรักหญิงควรส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ให้มีความสำคัญกับความเท่าเทียมกัน ความเสมอภาคในมนุษย์และความเป็นตัวตนของกลุ่มหญิงรักหญิง
4. สามารถนำผลการศึกษาการปรับตัวของกลุ่มหญิงรักหญิงในจังหวัดพิษณุโลกไปปรับใช้ในการจัดการความขัดแย้งทางอัตลักษณ์ในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป
5. สามารถนำผลการศึกษาในเรื่องความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในการดำรงอัตลักษณ์ของกลุ่มหญิงรักหญิง หรืออาจจะเป็นกลุ่มเพศที่สาม เพื่อนำไปสร้างนโยบายสาธารณะ หรือปรับแก้ข้อกฎหมายบางประการเพื่อให้เหมาะสมกับหลักสิทธิมนุษยชนมากขึ้นในฐานะประเทศประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษากระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางเพศของกลุ่มหญิงรักหญิงในกลุ่มช่วงอายุต่างๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ในเรื่องความเป็นเพศ และเพศสภาพ และอัตลักษณ์ทางเพศของกลุ่มหญิงรักหญิง
2. ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพศสภาพของกลุ่มหญิงรักหญิง
3. ควรศึกษาการจัดการความขัดแย้งในการต่อรอง และการใช้ชีวิตคู่ของหญิงรักหญิง
4. ควรศึกษาทัศนคติของหญิงรักหญิงที่มีต่อ ร่างพระราชบัญญัติชีวิตคู่
5. ควรศึกษากระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางเพศของกลุ่มหญิงรักหญิงในสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ